

شم‌های از کتابشناسی حزب جمهوری اسلامی

شم‌های از کتابشناسی حزب جمهوری اسلامی

رضوانه امینیان

تشکل فراگیر: مروری بر یک دهه فعالیت حزب جمهوری اسلامی ایران (ده
جلد)

نویسنده: عبدالله جاسبی

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی، دفتر پژوهش و تدوین تاریخ انقلاب اسلامی

سال نشر: ۱۳۷۹

درباره کتاب

نخستین جلد این اثر به جز شرح مرام‌نامه حزب جمهوری اسلامی، شامل گفتاری است در دو بخش که عبارت است از: تعاریف عمومی احزاب سیاسی جهان (بخش اول) و احزاب سیاسی ایران از ابتدا تا پیروزی انقلاب (بخش دوم). جلد دوم این اثر به انقلاب و ریشه‌های آن در دو بخش مفهوم انقلاب و انقلاب اسلامی و شکوفایی انقلاب اسلامی برگرفته شده از کتاب‌های عمومی و روزشمارهای رایج است. در پیشگفتار جلد سوم این اثر، دفتر پژوهش و تدوین تاریخ انقلاب اسلامی طی گفتاری، انقلاب را پدیده‌ای دانسته که ریشه در گذشته فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و مذهبی این مرز و بوم دارد و غفلت از آن موجب ایجاد خلاء در تاریخ تلقی شده و بی تفاوتی در قبال تاریخ انقلاب اسلامی غفلتی عظیم است. هدف دفتر پژوهش و تدوین تاریخ انقلاب اسلامی بر این مسأله بوده که اگر تاریخمان را ننویسیم برایمان می‌نویسند بر این اساس رسالتی مهم در بازسازی این برهه از تاریخ احساس می‌شد؛ رسالتی که می‌توان آنرا مهمترین انگیزه برای فعالیت‌های خود دانست. جاسبی نیز در ابتدای مقدمه چهار صفحه‌ای خود انقلاب اسلامی را پدیده‌ای منحصر به فرد و بدیع در پایان عصر انقلاب‌ها دانسته است. وی تاریخ حزب جمهوری اسلامی را جدا از تاریخ انقلاب اسلامی و نظام برخاسته از آن نمی‌داند. وی در توجیه رویکرد منفی نسبت به این حزب می‌نویسد: حزبی که از همان ابتدای تأسیس از جانب تمامی گروه‌ها اعم از چپ و راست،

مذهبی و غیر مذهبی، رادیکال و میانه‌رو و... به عنوان یک رقیب انگاشته شد. شاید بتوان نگرانی این احزاب را در فرم و محتوای حزب و رویکرد اجتماع به آن جستجو کرد، حزبی که در فرم، الزامات مدرن حزبی را رعایت کرده و با توجه به مقتضیات جامعه، محتوای اسلامی داشت و پیوندی وثیق با نهاد روحانیت داشت و روند حوادث به گونه‌ای بود که اقبال مردمی نسبت به حزب جمهوری اسلامی روز به روز فزونی می‌یافت. ولی اقبال ادعای عمومی با انحلال حزب تناقضی آشکار داشته و هیچ واکنشی از سوی علاقه‌مندان نسبت به این انحلال صورت نگرفت و حتی دیگر تجدید حیاتی از آن مجموعه فراگیر توسط بانیان و حامیان شکل نگرفته است. وی هدف مهم پژوهش مزبور را ارائه تحلیلی مبتنی بر اسناد از حزب جمهوری اسلامی در عرصه سیاسی و اجتماعی ایران معرفی کرد و در واقع این تحلیل و بررسی، رمزگشایی بخش مهمی از تاریخ معاصر ایران است که در میان آشفتگی‌های حاکم بر اوایل انقلاب هنوز برای نسل کنجکاو ایران ابهام زدایی نشده است. پیروزی انقلاب محصول مشترک همه جریان‌های منتقد، مخالف و معارض با حکومت شاهنشاهی محمدرضا شاه پهلوی بود شاید به همین دلیل بحث‌هایی با ویژگی‌های انقلاب اسلامی، احزاب و گروه‌های سیاسی-آسیب‌شناسی احزاب و گروه‌های سیاسی ایران (۱۳۶۰-۱۳۵۷) - احزاب و گروه‌های سیاسی ایران (۱۳۶۰-۱۳۵۷) (نیروهای مذهبی- نیروهای لیبرال- نیروهای چپ (سوسیالیست و مارکسیست)- نیروهای التقاطی) در زیر عنوان فصل نخست انقلاب اسلامی و بستر شکل‌گیری احزاب سیاسی جمع‌آوری شده است. پیشینه حزب جمهوری در فصل دوم با عنوان رابطه نیروهای مذهبی و دولت‌ها در تاریخ معاصر ایران با مباحث رابطه نیروهای مذهبی و دولت در عصر صفوی و قاجار و پهلوی گردآوری شده در حالی که ماهیت جریان‌های مذهبی نام‌برده هیچ‌کدام جنبه سهم‌خواهی در اداره حکومت‌ها را نداشتند آنانی هم که در اداره امور بودند به عنوان یک گروه فکری داعیه‌داری نمی‌کردند. چرا حزب جمهوری؟ پرسشی است که فصل سوم کتاب با عنوان تأسیس و ساختار تشکیلاتی حزب جمهوری اسلامی در پاسخ به آن به شرح مؤلفه‌هایی همچون تأسیس حزب جمهوری اسلامی، پنج مؤسس (آیت‌الله سید محمد حسینی بهشتی- آیت‌الله دکتر محمدجواد باهنر- آیت‌الله سید علی حسینی خامنه‌ای- آیت‌الله اکبر هاشمی رفسنجانی- آیت‌الله سید عبدالکریم موسوی اردبیلی)، تحزب از منظر مؤسسان حزب، امام خمینی و حزب جمهوری اسلامی، ساختار و تشکیلات حزب جمهوری اسلامی پرداخته است. در فصل چهارم به نحوه مقابله حزب جمهوری اسلامی با احزاب جا افتاده و با سابقه جبهه ملی (جبهه ملی اول، سوم، چهارم و جبهه ملی پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲) و نهضت آزادی و حزب نوظهور خلق مسلمان با عنوان حزب جمهوری اسلامی و

احزاب لیبرال اشاره شده است. فصل پنجم از برخوردهای این حزب با جریان‌های چپ از حزب توده و سازمان چریک‌های فدایی خلق ایران، حزب دموکراتیک کردستان ایران، سازمان مجاهدین خلق ایران، جنبش برای آزادی، جاما (جنبش انقلابی مردم مسلمان ایران) و جنبش مسلمانان مبارز با عنوان حزب جمهوری اسلامی و احزاب چپ و التقاطی بحث شده است. در پیشگفتار جلد چهارم نقش احزاب مذهبی در نهادینه کردن قدرت دینی در کشور و تثبیت نظام نوپای جمهوری اسلامی مؤثر دانسته شده و مطالعه و تحقیق پیرامون چگونگی تثبیت حاکمیت نظام جمهوری اسلامی بدون پرداختن به عملکرد این احزاب، به‌ویژه حزب جمهوری اسلامی غیر ممکن دانسته شده است. مطالب فصل اول با محوریت نیروهای مذهبی و اندیشه‌های تحزب به مطالب جلد دوم و اول بسیار نزدیک و موازی طرح شده است. تحلیل دیدگاه‌های جامعه روحانیت و مجمع روحانیون در ادامه این فصل به نسبت مطالب قبل جدید و کاربردی‌تر است. بحث‌های مربوط به رابطه حزب جمهوری اسلامی و نیروهای مذهبی در دهه اول انقلاب مندرج در فصل دوم در عموم قسمت‌ها به‌ویژه محور فعالیت‌های جامعه مدرسان حوزه علمیه قم، جامعه روحانیت مبارز تهران، حزب مؤتلفه اسلامی و... باید مثل بحث‌های فصل اول در جلد دوم مطرح می‌شد و روابط تشکلی فوق‌الذکر در دولت موقت، همه‌پرسی فروردین ۵۸، خبرگان قانون اساسی و انتخابات‌های ریاست جمهوری و مجلس از ۵۸ تا ۶۶ در یک تلفیق تحلیلی‌گونه همراه با روزشمار و اسناد با تاریخ هر روز تنظیم و ارائه می‌شد. موضوعات طرح شده در فصل سوم با محوریت حزب جمهوری اسلامی و دولت‌سازی؛ بخشی از آن با عنوان نگاهی اجمالی بر عملکرد احزاب از مشروطه تا انقلاب باید در بحث‌های جلد اول و دوم تلفیق می‌شد. قسمت دوم این بند با موضوع دولت از نگاه حزب جمهوری اسلامی تحلیل‌های متنوع و قابل نقدی داشته است، البته تقسیم حزب به پیش و پس از انقلاب (صفحه ۲۳۲ تا ۲۴۲) ادعایی خارج از تاریخ‌نگاری مؤسسان حزب بوده و بحث حزب جمهوری اسلامی و رفراندوم جمهوری اسلامی با بحث‌های فصل دوم بسیار نزدیک و مشابه یکدیگرند. فصل چهارم به بحث‌های مربوط به رابطه حزب جمهوری اسلامی و دولت موقت و شورای انقلاب پرداخته است. موضوعاتی همچون اولین انتخابات ریاست جمهوری و مجلس، اختلاف حزب جمهوری اسلامی، جامعه روحانیت مبارز، مواضع کلی بنی‌صدر تا پیش از ریاست جمهوری، مسأله گروگان‌ها، دفتر هماهنگی همکاری‌های مردم با ریاست جمهوری، ارتباط بنی‌صدر با مجاهدین خلق و رویارویی حزب جمهوری اسلامی و بنی‌صدر، دولت شهید رجایی، آغاز جنگ تحمیلی و ادامه اختلاف‌ها، سرقت اسناد وزرات خارجه، عملکرد بنی‌صدر در دو ماه پایانی ریاست جمهوری در فصل پنجم آمده است. فصل ششم و آخرین فصل ۵۲ صفحه‌ای این

اثر به بحث‌های جنجالی و منحصر بفرد حزب جمهوری اسلامی و دولت‌های پس از بنی صدر از دومین انتخابات ریاست جمهوری و دومین انتخابات مجلس تا پایان دولت چهارم جمهوری اسلامی ایران به مواضع و جایگاه نیروهای حزب در ارکان دستگاه‌های اجرایی و وزارتخانه‌ها اختصاص دارد و تحلیل حوادث واپسین روزهای مجلس دوم از تشکیل مجمع روحانیون که بحث آن از فصل اول همراه با مواضع انتقادی دیگر گروه‌های سیاسی و حذف عموم احزاب همچون نهضت آزادی و جبهه ملی تا تشکیل حزب کارگزاران سازندگی که بحثی از آن به میان نیامده نیاز به مجلدی مستقل داشت. به ادعای جاسبی در مقدمه بر جلد پنجم ۵۷۸ صفحه‌ای با عنوان حزب جمهوری اسلامی و نهادهای قانونگذار بعد از انقلاب؛ حزب جمهوری و دیگر نیروهای مذهبی درصدد برآمدند با پیروزی در نخستین رقابت انتخاباتی پس از انقلاب، یک قانون اساسی صد در صد اسلامی را از تصویب بگذرانند تا بدین وسیله هم جامعه را به سمت دینی شدن سوق دهند و هم راه را برای شکل‌دهی یک نظام سیاسی با محتوای جمهوریت و اسلامیت و آرمان‌های شکست خورده مشروطیت هموار کنند. در حالی که عموم جامعه ایران نه تنها مذهبی و دینی بود بلکه به افراد سرشناس از همه جریان‌های فکری رأی حضور دادند و نیروهای مذهبی هم سو با حزب جمهوری در تدوین قانون اساسی اقلیت داشته است. پیش‌نویس این قانون چند ماه قبل توسط دکتر حسن حبیبی نه به واسطه تمایلات حزبی بلکه تسلطش به قوانین فرانسه به خصوص اصل چهار جمهوریت آن به دستور امام صورت گرفت اما آرمان‌های شکست خورده مشروطه که چیزی جز اجرای قوانین در همه امور اجرایی و قضایی و... کشور از هفتاد سال پیش از تشکیل این مجلس ناکام ماند و با گذشت چهل و دو سال از تنظیم و تدوین قانون اساسی جدید نیز به ناکامی خود ادامه می‌دهد از سوی دیگر ضعف‌های همین قانون نیز هشت سال بعد به دستور امام به بازنگری گذاشته شد. همچنین در خصوص عدم حضور احزاب و تشکلهای فکری همچون لیبرال‌ها و مارکسیست‌ها و چپ‌ها آن را به کنار رفتن تعبیر کرده است. فصل اول با عنوان «سیر تحول نهادهای قانونگذار و احزاب در ایران، از پیروزی انقلاب مشروطه تا سقوط سلسله پهلوی»، موازی بحث‌های مجلدات اول و دوم و فصل چهارم جلد چهارم است. فصل دوم ۸۴ صفحه‌ای این اثر که در آن به موضوعات وظایف و عملکردهای شورای انقلاب از قبل از پیروزی تا انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی، استعفای دولت موقت و آغاز به کار مجلس از اهمیت توصیفی و تحلیلی خاصی برخوردار است و از لحاظ زمانی باید پیش از مطالب مندرج در جلد چهارم تدوین می‌شد. بحث‌های ۱۱۲ صفحه‌ای فصل سوم زیر عنوان حزب جمهوری اسلامی و اولین دوره مجلس شورای اسلامی؛ موازی با فصل پنجم جلد چهارم همین اثر است. فصل

چهارم ۹۳ صفحه‌ای با عنوان حزب جمهوری اسلامی و دومین دوره مجلس شورای اسلامی باید بخش‌هایی از فصل ششم جلد چهارم ادغام می‌شد. جلد ششم و آخرین مجلد منتشر شده از مجموعه ۱۰ جلدی این اثر زیر عنوان حزب جمهوری اسلامی و مخالفان آن با ۴۰۱ صفحه بی هیچ توضیح مقدماتی در این خصوص بحث‌های مطروحه دوران تحزب در ایران و قبل از انقلاب اسلامی و احزاب و جریان‌های سیاسی بعد از انقلاب (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۰) با مجلدات اول و دوم و فصل پنجم جلد چهارم مشابهت کامل دارد. با عنایت به اهمیت بحث‌های انتقادی و مخالفت‌های جدی با برنامه‌ها و نفوذ حزب جمهوری از تأسیس تا انحلال، ضرورت تنظیم کارنامه‌ای شفاف و تاریخ‌نگارانه مطلبی و بخش نخست این جلد تکرار همان گفتمان‌های مرتبط با حزب جمهوری اسلامی و جهت‌گیری جریانات و احزاب سیاسی در سه مسلسل پیشین خود است.

حزب جمهوری اسلامی (مواضع تفصیلی)

نویسنده: سید محمد حسینی بهشتی

تحقیق و تنظیم: بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر بهشتی
درباره کتاب:

هرچند ایده تشکیل حزب جمهوری اسلامی دست کم به سال‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی بازمی‌گشت، اعلام موجودیت حزب در ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۷ اتفاق افتاد. اما آنچه اهمیت دارد، انگیزه و هدف شکل‌گیری این حزب است که شاید بهترین تبیین آن را بتوان در آثار برجای مانده از شهید آیت الله دکتر بهشتی یافت که نخستین دبیر کل آن بود. کتاب مورد بحث مشتمل است بر متن کامل و ویرایش شده یازده درسگفتار که در سال‌های فعالیت حزب جمهوری و با شرکت اعضای آن از سراسر کشور، توسط آیت الله دکتر بهشتی ارائه شده است.

بخش نخست کتاب مشتمل است بر مباحث مطرح شده در یازده جلسه مذکور و بخش دوم کتاب نیز تحت عنوان «مواضع ما» اختصاص دارد به مواضع و اصول برنامه‌های حزب جمهوری اسلامی. عناوین برخی از سرفصل مطالب کتاب عبارتند از: جهان‌بینی، الهام و اشراق، وحی، حرکت رشدیاب جهان و فرجام آن، انسان، نبوت، عمده ترین تمایلات بشر در زندگی اجتماعی و تاریخی، بعثت انبیاء، امامت، خواست مردم، مصلحت مردم، مکتب برگزیده مردم، شوراها، آزادی، ورزش، هنر، کالا، سرمایه، مسکن، اقتصاد و ...

حزب جمهوری اسلامی: شهدای حزب جمهوری اسلامی

مؤلف: حسین کاوشی

ناشر: بنیاد فرهنگی هفتم تیر

سال چاپ: ۱۳۸۸

درباره کتاب:

هفتم تیر سال ۱۳۶۰، سازمان مجاهدین خلق، به دست عنصری خودفروخته به نام «محمدرضا کلاهی»، بمبی نسبتاً قوی را در دفتر مرکزی حزب جمهوری اسلامی منفجر نمود و آیت‌الله دکتر محمدحسین بهشتی و ۷۲ تن از یاران نخبه و کارآمد نظام را به شهادت رساند. فاجعه تروریستی هفتم تیر، زمانی رقم خورد که چند روز پیش از آن، مجلس شورای اسلامی با اکثریت آراء، به عدم کفایت سیاسی ابوالحسن بن‌صدر در مقام ریاست‌جمهوری رای داد. حزب جمهوری اسلامی سعی داشت برای جزئی‌ترین و اساسی‌ترین مجموعه‌های ارکان نظام، برنامه طراحی کند و محور همه این فعالیت‌های انقلابی، شهید مظلوم آیت‌الله بهشتی بود. در کتاب حاضر، زندگی‌نامه شهید بهشتی، به عنوان دبیرکل حزب جمهوری اسلامی و ۱۹ تن دیگر از شهدای عضو حزب در دو مرحله پیش و پس از پیروزی انقلاب اسلامی در عرصه اجتماعی، سیاسی و علمی به رشته تحریر درآمده است.

حزب جمهوری اسلامی؛ جانبازان فاجعه هفتم تیر

مؤلف: سعید یوسفی

ناشر: بنیاد فرهنگی هفتم تیر

سال چاپ: ۱۳۸۹

درباره کتاب

کتاب حزب جمهوری اسلامی جانبازان فاجعه هفتم تیر مصاحبه محور است و در این کتاب یازده مصاحبه با افرادی که به نوعی جانباز این حادثه بودند صورت گرفته و در هر کدام از مصاحبه‌ها به روایت و ابعاد این حادثه پرداخته شده است. با گذشت حدود ۴۰ سال از واقعه هفتم تیر این واقعه برای کسانی که فقط شنیده‌های مختصری از آن دارند مخفی مانده است. خواننده این کتاب می‌تواند به کنکاشی پیرامون این واقعه بپردازد و با صحبت‌های افراد در این حادثه دید عمیق و وسیعی به آن پیدا کند. خوانندگانی که علاقه‌مند به حوادث تاریخ انقلاب هستند با خواندن این کتاب برگی دیگر از حوادث انقلاب را مرور می‌کنند

ویژگی‌های اثر

۱ آشنایی با ابعاد یکی از مهم‌ترین حوادث در طول انقلاب؛

۲ مصاحبه محور بودن؛

۳ بیان ابعاد و جزئیات کامل حادثه از زبان افراد حاضر در این واقعه؛

۴ بیان نگاه‌ها و تحلیل‌های مختلف از زوایای دید هر یک از افراد درگیر این حادثه.

حزب جمهوری اسلامی ایران
ناشر: مرکز اسناد انقلاب اسلامی
نویسنده: خیرالله اسماعیلی
سال نشر: ۱۳۸۶
درباره کتاب:

کتاب حزب جمهوری اسلامی، مجموعه درس گفتارهای شهید بهشتی پیرامون مواضع تفصیلی حزب جمهوری اسلامی است که در دفتر حزب ایراد نموده‌اند. مباحث مربوط به مواضع حزب در جلساتی که توسط بنیانگذاران حزب تشکیل می‌شده انجام گرفته است. بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید آیت الله بهشتی یازده درس گفتار اعتقادی که شهید بهشتی در توضیح و تبیین مواضع حزب ایراد نموده‌اند را ویرایش و به همراه جزوه مواضع حزب در سال ۱۳۸۸ به چاپ رسانیده است.

تشکیل حزب جمهوری اسلامی و توطئه علیه تشکل روحانیت
ناشر موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت
تهیه و تنظیم: موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت
سال نشر: ۱۳۹۳
درباره کتاب

حزب جمهوری اسلامی در تشکیل مجلس خبرگان قانون اساسی، انتخابات اولین دوره ریاست جمهوری، انتخابات مجلس شورای اسلامی، مقابله با تبلیغات و توطئه‌های دشمنان انقلاب اسلامی، گام‌های موثر و به یاد ماندنی برداشت. این حزب در مقابله با زیاده‌خواهی‌ها و انحرافات ابوالحسن بنی‌صدر - اولین رئیس جمهوری ایران - و اطرافیان منافق و چپ‌گرا و جریان نفاق، توانست روشنگری‌ها و افشاگری‌های خوب و تاثیرگذاری داشته باشد. علت اینکه این جلد از مجموعه تاریخ انقلاب اسلامی به عملکرد حزب جمهوری اسلامی و رو در رویی با مخالفان روحانیت و انقلاب با آن اختصاص یافته است، همین آمیختگی تاریخی حزب، با تاریخ سال‌های اولیه پیروزی و استقرار نظام جمهوری اسلامی است. بیان رویکردهای حزب، تاریخ این سال‌ها را از زاویه دیگری بازگویی می‌کند.

مجموعه اطلاعیه‌ها و بیانیه‌های حزب جمهوری اسلامی
دفتر پژوهش و تدوین تاریخ انقلاب اسلامی
این کتاب، شامل مجموعه بیانیه‌ها، اطلاعیه‌ها و همچنین اساسنامه و مرامنامه حزب جمهوری اسلامی از ابتدای تأسیس تا شهریور ۱۳۵۸ است که در شناخت فعالیت‌های این حزب می‌تواند بسیار سودمند باشد.

مواضع ما (متن و اصول برنامه‌های حزب جمهوری اسلامی)

ناشر: روزنامه جمهوری اسلامی
نویسنده: اعضاء مؤسس حزب جمهوری اسلامی
سال نشر: ۱۳۸۷
درباره کتاب:

اندیشه تأسیس حزب جمهوری اسلامی در جریان اوج گیری مبارزات مردمی در سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ شکل گرفت و در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی به بارنشست و به صورت یک تشکل اسلامی ملی و فراگیر در صحنه سیاسی و اجتماعی کشور ظاهر شد. می‌توان با اطمینان گفت که هیچ تحلیلی از سال‌های اولیه انقلاب بدون بررسی چگونگی شکل گیری حزب جمهوری اسلامی و روند تکوین آن کامل نخواهد بود. با توجه به علاقه‌ای که در سالیان اخیر برای بررسی تاریخ حزب جمهوری اسلامی برانگیخته شده است و افراد و جناح‌های گوناگونی به این مسأله پرداخته اند، عده‌ای از یاران و اعضای سابق حزب که همچنان به ایده‌ها و مواضع اولیه حزب اعتقاد دارند، تصمیم گرفته‌اند به تدریج بعضی از اسناد و مدارک قابل دسترس حزب را جهت استفاده پژوهشگران تاریخ معاصر ایران، منتشر سازند. کتاب مواضع ما محصول همین ایده می‌باشد.

حزب جمهوری اسلامی

ناشر: روزنه

نویسنده: سید محمد حسینی بهشتی

تحقیق و تنظیم: کتاب بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر
بهشتی

سال نشر: ۱۳۹۰